

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 118.032.2026 в Одеському національному
університеті імені І.І.Мечникова
доктору історичних наук, професору,
завідувачці кафедрою археології,
етнології та всесвітньої історії
Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова
Сминтині Олені Валентинівні

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Лобачової Тетяни Олександрівни
«Формування колективних та індивідуальних ідентичностей в
умовах кризових явищ (на прикладі чуми
святого Карла у Венеції 1575–1577 рр.)»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
зі спеціальності 032 «Історія та археологія»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Проблематика ідентичності в умовах кризових явищ належить до числа актуальних напрямів в історії. У центрі уваги дослідниці перебувають питання трансформації соціальних структур, механізмів колективної взаємодії, емоційних практик та моделей поведінки суспільства у періоди масштабних потрясінь. У цьому контексті особливої актуальності набуває вивчення епідемій як соціокультурних феноменів, що впливали не лише на демографічні процеси, а й на формування колективних та індивідуальних ідентичностей.

Дисертаційне дослідження Лобачової Т. О. присвячене чумі святого Карла у Венеції 1575–1577 рр. - одному з найбільш масштабних кризових явищ ранньомодерної Італії. Авторка розглядає епідемію не лише як медичну катастрофу, але як складний соціальний процес, що трансформував систему взаємин між владою, громадою та окремим індивідом. Особливу наукову цінність становить спроба дослідити чуму через категорії колективної та індивідуальної ідентичності, історії емоцій, повсякденних практик та репрезентацій.

Важливість дослідження зумовлена також сучасними процесами переосмислення історичного досвіду пандемій, посиленням уваги до історії медицини, історичної антропології. Робота демонструє можливість застосування міждисциплінарних підходів для аналізу ранньомодерного суспільства та дозволяє по-новому інтерпретувати роль чуми у трансформації політичного, соціального та культурного простору Венеції.

Таким чином, тема дисертації є актуальною, науково обґрунтованою та має вагоме значення для розвитку історії раннього Нового часу, історичної антропології, історії медицини та досліджень ідентичності.

Зв'язок дисертації з науковими темами, планами наукових робіт

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідних тем кафедри археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова №351 «Застосування методів інтелектуальної історії в гуманітарних науках: контекстуальний підхід до вивчення текстів» (номер держреєстрації 0124U000841, термін виконання: 2024–2028 рр.)

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження

Актуальність теми та назва дисертації повністю відповідають змісту роботи та отриманим результатам. Дисертація Лобачової Т. О. є одним із перших в українській історіографії комплексних досліджень чуми святого Карла у Венеції 1575–1577 рр. крізь призму формування колективних та індивідуальних ідентичностей.

У роботі вперше:

- здійснено комплексний аналіз чуми як чинника трансформації ідентичностей ранньомодерного міського суспільства;
- поєднано підходи історії медицини, історичної антропології, історії емоцій та соціальної історії;
- проаналізовано взаємозв'язок між діяльністю Magistrato alla Sanità, карантинними практиками та процесами формування колективної відповідальності;
- досліджено репрезентації чуми у свідомості сучасників та символічні моделі сприйняття хвороби;
- реконструйовано індивідуальні поведінкові стратегії в умовах епідемії через персональні історії та казуси.

Особливо слід відзначити використання сучасних теоретичних підходів до вивчення ідентичності, колективної пам'яті та історії емоцій. Авторка вдало інтегрує концепції Бенедикта Андерсона, Чарльза Тейлора, Роджерса Брубейкера, Вільяма Редді, Барбари Розенвайн та інших дослідників у контекст аналізу ранньомодерної Венеції.

Наукові положення та висновки дисертації є результатом самостійного наукового пошуку здобувачки та мають важливе значення для подальшого розвитку історії епідемій, історії ідентичностей та історії раннього Нового часу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, а також додатків. Структура роботи є логічною та цілісною, а всі розділи взаємопов'язані між собою.

У першому розділі авторкою проаналізовано історіографію та джерельну базу дослідження, окреслено методологічні засади та ключові поняття. Значну увагу приділено проблемам колективної та індивідуальної ідентичності, історії емоцій, мікроісторії та історичної антропології.

Другий розділ присвячений аналізу соціальних структур Венеції періоду епідемії, практикам виживання, адаптації та репрезентаціям чуми. Авторка переконливо демонструє, що епідемія вплинула на трансформацію міського простору, поведінкових моделей та символічних уявлень.

У третьому розділі досліджено формування колективних ідентичностей через діяльність державних інституцій, медичних структур, торгово-економічних механізмів та релігійних практик. Особливої уваги заслуговує аналіз діяльності Magistrato alla Sanità, системи лазаретів та карантинної політики Венеціанської республіки.

Четвертий розділ присвячений індивідуальним ідентичностям та персональним історіям. На основі конкретних кейсів авторка реконструює механізми самоідентифікації особистості в умовах страху, ізоляції та соціального контролю.

Висновки дисертації є аргументованими, логічними та повністю відповідають поставленим меті й завданням дослідження.

Відповідність мови, стилю, оформлення дисертації діючим вимогам

Дисертація написана грамотною науковою мовою, стиль викладення відповідає академічним вимогам. Авторка коректно використовує наукову термінологію, а текст супроводжується належним науковим апаратом та оформленими відповідно до вимог посиланнями.

Оформлення дисертації відповідає наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами).

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях і відображені у наукових публікаціях авторки. Публікації відповідають тематиці дисертації та достатньою мірою висвітлюють її основні результати.

Побажання і рекомендації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Лобачової Т. О., варто висловити окремі рекомендації та дискусійні зауваження:

1. У роботі значна увага приділена історіографії та теоретичним концепціям ідентичності, однак окремі положення доцільно було б співвіднести з конкретними кейсами ранньомодерної Венеції.

2. Бракує архівних матеріалів безпосередньо з італійських фондів, що дало б змогу повніше реконструювати повсякденний досвід мешканців Венеції під час епідемії.

3. У розділі, присвяченому індивідуальним ідентичностям, окремі персональні історії подані нерівномірно за ступенем деталізації, що подекуди ускладнює порівняльний аналіз.

4. Деякі поняття («репрезентації», «колективна пам'ять», «соціальна солідарність») могли б отримати більш чітке методологічне розмежування.

Водночас зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної наукової цінності дисертаційної роботи.

Кількість наукових публікацій, повнота опублікованих результатів та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих та зарахованих за темою дисертації.

Результати роботи Лобачової Тетяни були опубліковані у 4 публікаціях в наукових фахових виданнях України, які входять до категорії Б.

Результати перевірки на академічний плагіат

Дисертаційна робота пройшла перевірку автоматизованою системою пошуку ознак плагіату Strikeplagiarism.com. Результати перевірки засвідчили високий рівень оригінальності тексту - 93,43 %, при загальному показнику текстових збігів 6,57 %. Виявлені текстові співпадіння мають переважно технічний, термінологічний та цитатний характер і не стосуються наукової новизни, авторських висновків чи результатів дослідження.

Згідно з висновком комісії з етики та академічної доброчесності, виявлені збіги не є проявом академічного плагіату та не порушують принципів академічної доброчесності.

Висновок щодо дисертаційної роботи

На основі зазначеного вважаємо, що дисертаційна робота Лобачової Тетяни Олександрівни «Формування колективних та індивідуальних ідентичностей в умовах кризових явищ (на прикладі чуми святого Карла у Венеції 1575–1577 рр.)», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є самостійним, завершеним, оригінальним науковим дослідженням, містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і висновки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Авторка дисертації, Лобачова Тетяна Олександрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Рецензент

доктор історичних наук

професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії,

декан факультету історії та філософії

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

В'ячеслав КУШНІР

05.08.26

Підпис д. іст. н. професора
В'ячеслава Кушніра засвідчено.
Професор Т. Мечникова

